

місцях незначні злочини економічної спрямованості розслідують співробітники кримінальної бригади поліцейських комісаріатів, що організаційно входять до складу центральної дирекції міської поліції (ЦДМП).

Таким чином, існуюча у Франції система поліцейських структур, що ведуть боротьбу з економічною злочинністю, схожа на вітчизняну систему, яка за останній рік зазнала суттєвих змін у процесі реформування органів внутрішніх справ. Наскільки буде ефективним таке реформування підрозділів, що здійснюють боротьбу з економічними злочинами в Україні, покаже практика діяльності поліції найближчих років. Однак уже зараз можна сказати, що кількість виявлених злочинів лише у сфері господарської діяльності невпинно знижується. Так, якщо у 2013 році було відкрито 11104 кримінальних провадження по злочинах у сфері господарської діяльності, то у 2014 році – уже 8418, а у 2015 році – лише 7631 [2]. Проведене нами опитування працівників скорочених підрозділів ДСБЕЗ та слідчих поліції свідчить про те, що кількість злочинів невпинно зростає, і слідчі захлинаються в роботі по відкритих провадженнях, у т.ч. і по злочинах економічної спрямованості.

1. Роль и место полиции в системе обеспечения экономической безопасности зарубежных государств. – М. : ВНИИ МВД РФ, 2000.

2. Статистична інформація Генеральної прокуратури України по кримінальних провадженнях за 2013–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gp.gov.ua/>

Литвинов Валерій Валентинович,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ІМУНОЛОГІЧНОЇ ТА МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗ

Під час огляду на предметі (наприклад зброї) можуть бути виявлені потожирові сліди рук, які в подальшому можуть стати предметом дослідження дактилоскопічної, імунологічної, молекулярно-генетичної експертиз. Для проведення зазначених експертиз поліцейському необхідно організувати збереження виявлених слідів, щоб у подальшому слідчий під час проведення огляду міг їх вилучити та провести необхідну експертизу.

За вилученими потожировими слідами (а також це можуть бути часточки шкіри, сліди крові, слини, сечі, сперми) можна призначити та провести

імунологічну⁷ експертизу, за допомогою якої встановлюється групова належність крові особи, якій належить потожировий слід⁸. Для проведення такої експертизи в особи, відповідно до ч. 3 ст. 245 КПК України, необхідно отримати зразки для експертизи, а саме зразки крові⁹. Отримання таких зразків здійснюється у медичній установі кваліфікованим медичним працівником. Отримані зразки крові негайно направляються на дослідження експертам, оскільки відібрана кров придатна для дослідження впродовж 3 годин після відбору за умови її зберігання у прохолодному місці.

Для проведення імунологічної експертизи до експертної установи (в Дніпропетровську – ОКЗ бюро судово-медичних експертиз) направляється постанова слідчого про призначення імунологічної експертизи, потожировий слід, виявлений на зброї,¹⁰ та зразки крові, отримані від підозрюваного. На

⁷ Встановити групову належність можна і за допомогою цитологічної експертизи, але в розглядуваному випадку доцільно провести саме імунологічну експертизу, оскільки при її проведенні досліджуваний предмет (потожировий слід) буде витрачено менше, ніж при проведенні цитологічної експертизи, бо остання проводиться шляхом дослідження клітин. Менше витрачання потожирового сліду в подальшому надасть змогу провести молекулярно-генетичну експертизу.

На відміну від імунологічної, цитологічна експертиза може надати відповідь на таке питання: чи є в біологічному зразкові, що надано на дослідження, клітини з ядрами? У разі позитивної відповіді, по вказаному зразку можна проводити молекулярно-генетичну експертизу.

⁸ Встановлена групова належність **не є прямим доказом**, оскільки її встановлення лише не заперечує того факту, що зброю в руках могла тримати саме підозрювана особа. Групова належність є широким поняттям, оскільки певна група (існують чотири групи: А, В, АВ, О) може стосуватися багатьох людей (іноді навіть слідчого, який проводить розслідування).

⁹ Зазначені зразки (шприц з кров'ю) повинні бути поміщені до поліетиленового пакета, який закривається та опечатується биркою відповідно до вимог КПК та «Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 р. № 1104.

¹⁰ Потожировий слід може бути направлений для дослідження разом із зброєю. Якщо потожировий слід вилучено на дактилоплівку, то на дослідження направляється ця дактилоплівка (можливо і після проведеної дактилоскопічної експертизи). Для цього необхідно зброю (або дактилоплівку) опечатати та забезпечити збереження біологічних зразків з урахуванням правил, які будуть зазначені нижче.

Вилучити потожировий слід слідчий може під час огляду самостійно. Це робиться за допомогою стерильної марлевої серветки, що змочена фізіологічним розчином хлористого натра. Перед здійсненням змиву необхідно обов'язково на руки одягти гумові рукавички (бажано стерильні, якщо такі відсутні, то ті гумові рукавички що є в наявності, необхідно ретельно промити). Під час здійснення змиву потрібно не допустити попадання на зразки біологічних частин від інших людей (неможна торкатися руками, на які одягнені гумові рукавички, частин свого тіла чи тіла інших людей, не допускати попадання слини повітряно-крапельним шляхом, наприклад чихнувши). Зазначеною серветкою робляться змиви потожирових слідів (ці сліди виявляються візуально за допомогою зміни кута освітлення), після чого зазначену марлеву серветку необхідно просушити (без застосування нагрівальних приборів та не допускаючи попадання на неї прямих сонячних променів) і лише **повністю сухою** помістити до пакета та опечатати биркою. Бажано щоб пакет, куди поміщається зразок, був паперовий (картонна коробка). Це забезпечить збереження

вирішення експерту ставляться такі запитання:

1. Чи є на предметі (вказується, який саме предмет, наприклад дактилоплівка або марлева салфетка), який направлено на дослідження, потожировий слід?

2. Якщо так, то якою є групова належність потожирового сліду?

3. Чи відповідає групова належність потожирового сліду, виявленого на предметі (вказується предмет), групі громадянина Іванова І.І.?

По вилученому потожировому сліду можна провести молекулярно-генетичну експертизу. Якщо в подальшому слідчий планує проводити таку експертизу, він у постанові про призначення імунологічної експертизи повинен обов'язково зазначити про необхідність збереження потожирового сліду для подальшого проведення молекулярно-генетичної експертизи. Останню доцільно проводити лише у тому разі, коли по виявлених на зброї потожирових слідах неможливо провести дактилоскопічну експертизу, а інших прямих доказів того, що зброю в руках тримав саме підозрюваний, не встановлено. Така доцільність перш за все пов'язана з істотною вартістю проведення молекулярно-генетичної експертизи. Висновок молекулярно-генетичної експертизи є прямим доказом, оскільки вірогідність збігу генотипу (ДНК-профілю) складає $99,9^{-11}$ %. Тобто висновок молекулярно-генетичної експертизи про те, що генотип (ДНК-профіль), який виявлений в біологічних зразках на поверхні зброї, співпадає з генотипом певної особи, надає слідчому доказ про те, що зазначена особа тримала в руках цей пістолет.

Молекулярно-генетична експертиза в Дніпропетровській області проводиться в ОКЗ бюро судово-медичних експертиз. Враховуючи вартість зазначеної експертизи, реактиви на її проведення видаються у обмеженій кількості, а тому проведення молекулярно-генетичної експертизи в підрозділах НДКЦ системи МВС України повинно погоджуватися з керівництвом слідчого управління.

Для проведення молекулярно-генетичної експертизи, до експертної установи направляється постановою слідчого про проведення такої експертизи, предмет дослідження (предмет, на якому є потожировий слід) та зразки для експертного дослідження, а саме вилучена відповідно до ч. 3 ст. 245 КПК України кров особи, щодо якої є припущення, що потожировий слід, знайдений на зброї, належить саме їй. Усі зразки, які направляються для проведення експертизи, повинні бути упаковані з дотриманням вимог КПК України.

біологічних зразків для проведення в подальшому молекулярно-генетичної експертизи, оскільки така упаковка буде пропускати через себе повітря і забезпечить збереження зразків у сухому вигляді.

У разі вилучення потожирових слідів за допомогою марлевої серветки, необхідно окремою марлевою серветкою, що змочена фізіологічним розчином хлористого натра, зробити змиви на тих частинах зброї, де потожирові сліди при візуальному огляді відсутні. Це необхідно для встановлення експертами хімічних особливостей поверхні зброї. Зазначену марлеву серветку також необхідно просушити та опечатати, дотримуючись вищезазначених правил.

На вирішення експерту ставляться такі запитання:

1. Чи можливо встановити генотип (ДНК-профіль) у біологічних слідах, виявлених на пістолеті, що був вилучений під час огляду будинку № 20 по вул. Вузькій м. Дніпропетровська (вказується предмет, з якого вилучено зразки, та де і коли цей предмет був вилучений)?

2. Якщо можливо, то чи співпадає генотип (ДНК-профіль) з генотипом (ДНК-профілем) підозрюваного Іванова І.І.?

Балабан Сергій Миколайович,
завідувач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Побудова в Україні громадянського суспільства та курс на розвиток і зміцнення правової держави вимагають нових підходів до професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ, зокрема поліції. Високий рівень підготовленості працівників поліції до ефективних дій у штатних та екстремальних умовах має надзвичайно важливе значення для успішного вирішення завдань забезпечення належного правопорядку і громадської безпеки в країні [1, с. 8].

Професійна діяльність поліцейського характеризується складністю і багатогранністю. Велика кількість службових функцій і завдань потребують від правоохоронців широкого спектру знань, навичок і вмінь. Іншими словами – досягнення належного рівня професіоналізму. Так, у Програмі зміцнення кадрового потенціалу МВС на 2012–2016 роки зазначається, що для досягнення оптимального рівня кадрового забезпечення органів та підрозділів внутрішніх справ є підвищення престижу професії правоохоронця, посилення якісного складу органів внутрішніх справ, високого рівня професійної підготовки працівників ОВС [2].

У західній спеціальній юридичній літературі професіоналізм в діяльності поліції визначається як сукупність виключних знань і умінь, що дозволяють поліцейським виконувати правоохоронні функції, у тому числі пов'язані із застосуванням безпосереднього фізичного примусу [3, с. 23-24].

Пріоритетним напрямом системи професійної підготовки є фізична підготовка особового складу, яка спрямована на всебічний гармонійний розвиток працівників поліції, виховання у них високих морально-вольових якостей, формування навичок застосування прийомів самозахисту без зброї, подолання смуг перешкод, прищеплення особовому складу потреби фізичного та мораль-